

Javaslat

a Pénzesgyőri Tilos-erdő földtani alapszelvény természeti emlékként történő védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről

Az Igazgatóság álláspontja szerint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 22. § f) pontja alapján az alábbi terület védetté nyilvánítása javasolt:

Megye: Veszprém

Település: Pénzesgyőr, 042 hrsz.

555191	209236
555246	209218
555221	209151
555319	209115
555300	209053
555171	209076

EOV koordináták, az

555171	209076
555191	209236

EOV koordináták között a földrészlet határa által lehatárolt 1,5746 ha kiterjedésű rész

Pénzesgyőr felől Zirc felé vezető műúton, a faluból gyalogosan vagy terepkerékpárral megközelíthető, patak menti földút mentén, térképen jelölt helyszín országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását a völgy felső peremén, meredek völgyoldalban elhelyezkedő, néhány méteres gödrök hosszú sorozatából álló mesterséges feltárás, rendkívül értékes, védett területű ősmaradvány lelőhely, nemzetközi tudományos jelentőségű, K-55 kódszámú földtani alapszelvény teszi indokolttá.

A feltárásokban a középső-kréta Zirci Mészke Formáció és a rátelepülő Pénzeskúti Marga Formáció látható. Utóbbi formációnak ez a leggazdagabb ammonitesz faunát tartalmazó előfordulása, de velük együtt számos más gerinctelen ősmaradvány csoportot is rejt a mesterséges feltárás.

A területen a meredek és a sík felszínek találkozási vonala morfológiailag csaknem pontosan kijelöli a földtani képződmények határát is, mivel a rétegzettség közel vízszintes helyzetű. A középső-kréta rétegsorban alul fekvő, 100 millió éves Zirci Mészke Formáció néhány méternyi kiterjedésű sziklakibúvásai végig a meredek völgyoldalokban találhatóak. A korábbi fosszília-gyűjtések során kialakított néhány méteres gödrök hosszú vonalában települ rá a Pénzeskúti Marga Formáció, melynek legalsó rétegei éppen az éles peremvonal alatt 1-2 méterrel húzódnak, de természetes módon csak néhány kicsi szalkőzetfoltban bukkantak elő. A platószerű felszínmaradványt tehát már ez a formáció adja.

A Zirci Mészke teteje – még a Pénzeskúti Marga képződése előtt – a tenger alatt kissé visszaoldódott, és erre az egyenetlen, deciméteres mélyedésekkel tarkított felületre rakódott le a marga ősmaradványos kezdő rétege. A helyszín földtani értékét részben ez az ősi felszín, nagyjából pedig az igen gazdag gerinctelen fauna adja. Az ősmaradvány lelőhelyek éppen ezek az alsó, vékonyados, gumós kifejlődésű, helyenként agyagközös, fakó sárga, márgás mészkőrétegek, melyek a Pénzeskúti Marga Formációba tartoznak.

Az eredeti ősmaradvány lelőhely a terület nyugati letörésének középtáján, a peremvonal alatt alig 1 m-rel volt. Kiterjedése mindössze néhány méteres lehetett, amit aztán a későbbi illegális gyűjtések mesterséges feltárásai mintegy 10 méteresre hosszabbítottak. A folytatásában, csaknem 50 m hosszban egymást érik az „amatőr” gyűjtők által kiásott gödrök.

Mivel a kőzetrétegek települése szintes, a mindössze fél méter vastagságú ősmaradványos zóna is – a morfológiát követve – L-alakban végighúzódik a platóperem alatt. A felszín enyhe keleti irányú emelkedése miatt azonban a mellékvölgy oldalában már több méter mélységben található ugyanez a réteg. Az illegális ősmaradvány gyűjtők ezt a szintet keresték és követték, így a platóperem alatt több mint száz méter hosszan tucatnyi féloldalas, aláfejtéssel kialakított gödör látható. Méretük általában 1 m magas és néhány méter szélességű. Befelé – néhány kivételtől eltekintve – viszonylag rövidek, mert az alábányászott rétegek és a talaj gyorsan rájuk omlik. Vízszintes aljzatukat a felaprított kőtörmelék alkotja, melynek egy része legurult a meredek lejtőn (vagy ledobálták); azaz mesterséges törmelékkúpokat képez a völgyoldalban.

A feltárásokban lévő igen gazdag őslénytani anyag többnyire pár cm-es méretű, feltehetően a kréta időszak közepe táján tenger alatti áramlatok által összemossott, néha töredékes egyedekből áll. Ugyanakkor nagyon jó megtartású példányok is vannak köztük. Elsősorban az ammonitesz fajok nagy száma feltűnő. Az ammoniták egyik érdekessége, hogy a glaukonit nevű ásványtól zöldes árnyalatú példányok némelyikén néha még a váz szivárványszínű gyöngyházfényű bevonata, külső rétege is megőrződött. Morfológiai különlegességként található köztük kicsavarodott vázú formák is, melyek főleg erre az időszakra jellemzőek. Az ősi fauna további érdekességei közé tartoznak a lábasfejűek mellett kagylók, csigák és apró termetű, többnyire centiméter átmérőjű, gömbszerű tengeri sünök is nagy számban találhatóak a kissé glaukonitos kőzetben.

A védelemre tervezett földtani alapszelvényekre vonatkozóan elkészítettük a *„Pénzesgyőri Tilos-erdő földtani alapszelvény országos jelentőségű védelemre tervezett természetvédelmi kezelési tervet megalapozó dokumentációja és részletes kezelési terve”* című dokumentációt a Tvt. 25. §-ában, illetve a 36. §-ában foglaltak, illetve a 16/2012 (VII. 6.) VM utasítás szerint.

TERVEZET

A Pénzesgyőri Tilos-erdő földtani alapszelvény természeti emlék természetvédelmi kezelési terve

(A természetvédelmi kezelési terv A) Általános rész c. fejezete megegyezik a *földtani alapszelvények és földtani képződmények védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről* szóló 55/2015. (IX. 18.) FM rendeletben kihirdetett természetvédelmi kezelési terv A) Általános rész fejezetének tartalmával)

A) Általános rész

1. Természetvédelmi célkitűzések

- 1.1. A földtani alapszelvények (a továbbiakban: alapszelvény) és a földtani képződmények megóvása, valamint környezetük természeti állapotának fenntartása, javítása.
- 1.2. Az alapszelvények, földtani képződmények és környezetük helyszíni tudományos kutatási lehetőségének biztosítása.
- 1.3. Az alapszelvények, földtani képződmények és környezetük természetvédelmi célú bemutatási lehetőségének biztosítása.

2. Természetvédelmi stratégiák

- 2.1. Az alapszelvények és földtani képződmények fennmaradását, környezetük megóvását és az egyéb természetvédelmi célkitűzések elérését elősegítő tevékenységek támogatása.
- 2.2. Az alapszelvények, földtani képződmények és környezetük károsítását, megsemmisítését eredményező tevékenységek tiltása.
- 2.3. A területhasználat szabályozása az alapszelvények és földtani képződmények károsodásának megakadályozása érdekében.
- 2.4. A területen folytatott gazdálkodási és egyéb emberi tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel, a terület rendeltetésével.
- 2.5. Az alapszelvények és földtani képződmények kutatásának, látogatásának, bemutatásának szabályozása, valamint az ezek területén végezhető tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel.

3. Részletes természetvédelmi kezelési előírások

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Földtani, felszínalaktani természeti értékek védelme

3.1.1.1. A területen a felszín átalakítása, vagy az azzal járó bármilyen tevékenység kizárólag az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérése érdekében, a természetvédelmi kezelésért felelős, a működési területével érintett nemzeti park igazgatóság (a továbbiakban: igazgatóság) felügyelete mellett végezhető.

3.1.1.2. Az alapszelvények, földtani képződmények méretét, formáját megváltoztatni kizárólag az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérése érdekében lehetséges.

3.1.1.3. Az alapszelvényeken, földtani képződményeken jelöléseket, tárgyakat, eszközöket, műszereket ideiglenesen vagy véglegesen elhelyezni csak az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, az igazgatósággal történt egyeztetést

követően lehet. Az igazgatóság az egyeztetés nélkül vagy nem az egyeztetés eredményének megfelelően elhelyezett jelöléseket, tárgyakat, eszközöket, műszereket eltávolíttathatja, ennek költségeit a kihelyezővel, mint kárelhárítás költségét megtéríttetheti.

3.1.1.4. A védett alapszelvényekre, földtani képződményekre ható káros folyamatokat az igazgatóságnak figyelemmel kell kísérnie. Amennyiben e folyamatok az 1.1. és az 1.3. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések megvalósulását veszélyeztetik, gondoskodni kell elhárításukról. Egyéb esetben a területen érvényesülő természetes folyamatokat csak életveszély megszüntetése érdekében szükség befolyásolni.

3.1.1.5. Az alapszelvényeken, földtani képződményeken, és a közvetlen környezetükben megtelepülő, azok megközelíthetőségét, tanulmányozhatóságát, állapotát veszélyeztető növényzetet az igazgatóság szükség szerint, az 1.1. és az 1.3. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések érdekében az arra legmegfelelőbb vegetációs, vagy azon kívüli időszakban eltávolítja. Az állagmegóvás érdekében sürgősen elvégzendő munkálatok esetében a növényzet eltávolítása bármely időszakban elvégezhető.

3.1.1.6. A földtani képződményeken, alapszelvényeken felhalmozódó talajt és növényi maradványokat a láthatóság, bemutathatóság és az állagmegóvás érdekében szükség szerint el kell távolítani.

3.1.2. Látogatás, oktatás és bemutatás

A terület szabadidős és oktatási, bemutatási célú hasznosítása, megismerése, megfigyelése, ennek dokumentálása és publikálása a természetvédelmi jogszabályok előírásainak és a megközelítés lehetőségeinek figyelembe vétele mellett lehetséges.

3.1.3. Kutatás, vizsgálatok

3.1.3.1. A területen folytatható kutatás célja a földtani információk feltárása, a feltárt kőzetek által hordozott földtani információk megszerzése, az alapszelvényeket és földtani képződményeket magukba foglaló felszínformák megismerése, valamint a természetvédelmi kezelést elősegítő ismeretek bővítése lehet.

3.1.3.2. A kutatás során kizárólag olyan tevékenység végezhető, amely nem ellentétes az 1.1. és az 1.3. pontban meghatározott természetvédelmi célokkal és a terület rendeltetésével; a kutatás és annak módszere nem veszélyezteti, nem károsítja helyrehozhatatlanul a táji és természeti értékeket.

3.1.3.3. A területen lévő földtani képződményeken és alapszelvényekben történő mindennemű, a 3.1.3.1. és 3.1.3.2. pontnak megfelelő kutatást csak szakmai közintézmények végezhetnek. Földtani alapszelvények esetében a kutatási tevékenységről a földtani alapszelvények kijelölését végző szakmai testületet is tájékoztatni kell.

3.1.3.4. A kutatáshoz a tulajdonos, vagyonkezelő, jogszerű használó hozzájárulását is meg kell szerezni, kivéve, ha arra a Tvt. 41. § (2) bekezdése szerint kerül sor.

3.1.3.5. Nem szükséges a természetvédelmi hatóság kutatásra vonatkozó engedélyének beszerzése, amennyiben a területen az 1. § 9. pontjában meghatározott szakmai közintézmény a környezetre is ható geofizikai eszközök használatát a 3.1.3.8. pontban foglaltak betartásával végzi.

3.1.3.6. Nem szükséges a természetvédelmi hatóság gyűjtésre vonatkozó engedélyének beszerzése, amennyiben az 1. § 9. pontjában meghatározott szakmai közintézmény a felszín csekély mértékben, egyszerű kézi eszközzel megbontó módon, oktatási demonstráció, az 1. § 8. pontjában meghatározott próbagyűjtés céljából vagy annak részeként, a 3.1.3.8. pontban foglaltak betartásával végez tevékenységet.

3.1.3.7. Nem szükséges a természetvédelmi hatóság gyűjtésre vonatkozó engedélyének beszerzése, amennyiben az 1. § 9. pontjában meghatározott szakmai közintézmény vagy magánszemély a felszín megbontása nélkül történő, az 1. § 5. pontja szerinti gyűjtést, továbbá kipergett, törmelékbe került kőzetdarabok 1. § 7. pontja szerinti összeszedését a 3.1.3.8. pontban foglaltak betartásával végzi.

3.1.3.8. A 3.1.3.5., 3.1.3.6. és 3.1.3.7. pont szerinti tevékenység megkezdése előtt egyeztetni kell az igazgatósággal. Az egyeztetés során az igazgatóság tájékoztatást ad az adott területekre vonatkozó aktuális természetvédelmi célú korlátozásokról.

3.1.3.9. A kutatás, próbagyűjtés publikált vagy adattárban elhelyezett eredményeit az azt végzőnek az igazgatóság és az e rendelet 1. és 2. mellékletében meghatározott területek nyilvántartását végző állami szerv számára hozzáférhetővé kell tennie, annak elérhetőségéről tájékoztatást kell adnia.

3.1.4. Terület- és földhasználat

3.1.4.1. A területen kizárólag olyan tevékenység végezhető, amely nem ellentétes az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célokkal, a feltárás állapotában és a természeti környezetben a lehető legkisebb változás előidézésével jár, a természeti értékekben, beleértve a növényzetet és az állatvilágot is, jelentős visszafordíthatatlan károsodást nem okozhat.

3.1.4.2. A tevékenység végeztével az azt folytatónak az eredeti, vagy ahhoz hasonló állapotot úgy kell helyreállítania, hogy ne akadályozza az 1. pontban meghatározott célok későbbi megvalósulását.

3.1.4.3. A területen építmény elhelyezése kizárólag a kutatás, megőrzés, a természetvédelmi célú bemutatás és állagmegóvás érdekében engedélyezhető abban az esetben, ha az építmény a földtani képződmény, alapszelvény és környezete tájképi egységét károsan nem befolyásolja, állapotát nem veszélyezteti.

3.1.4.4. A területen külszíni bányaművelés, anyagnyerés nem folytatható.

3.1.4.5. A területen vadgazdálkodási létesítmény – csapdának, befogónak vagy hordozható lesállványnak a védett természeti értéket érő vadkár elhárítása céljából történő ideiglenes kihelyezése kivételével – nem helyezhető el és nem üzemeltethető.

3.1.5. Természetvédelmi infrastruktúra

3.1.5.1. A terület határán, a fő megközelítési útvonalak mentén hatósági tájékoztató táblát kell kihelyezni, szükség szerinti mennyiségben. A táblák fenntartásáról gondoskodni kell.

3.1.5.2. Az igazgatóság rendszeresen ellenőrzi a terület és a kiépített műtárgyak, tájékoztató táblák állapotát.

3.1.5.3. Amennyiben a területen a természetvédelmi célú bemutatást szolgáló infrastruktúra kiépítését nem az igazgatóság végzi, a bemutató útvonal nyomvonalát, a természetvédelmi infrastruktúra elemeit és azok elhelyezését, arculatát, valamint a tájékoztató táblák tartalmát (különös tekintettel a helyszínen betartandó látogatási szabályokra) előzetesen egyeztetni kell az igazgatósággal.

3.2. Művelési ághoz, vagy földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

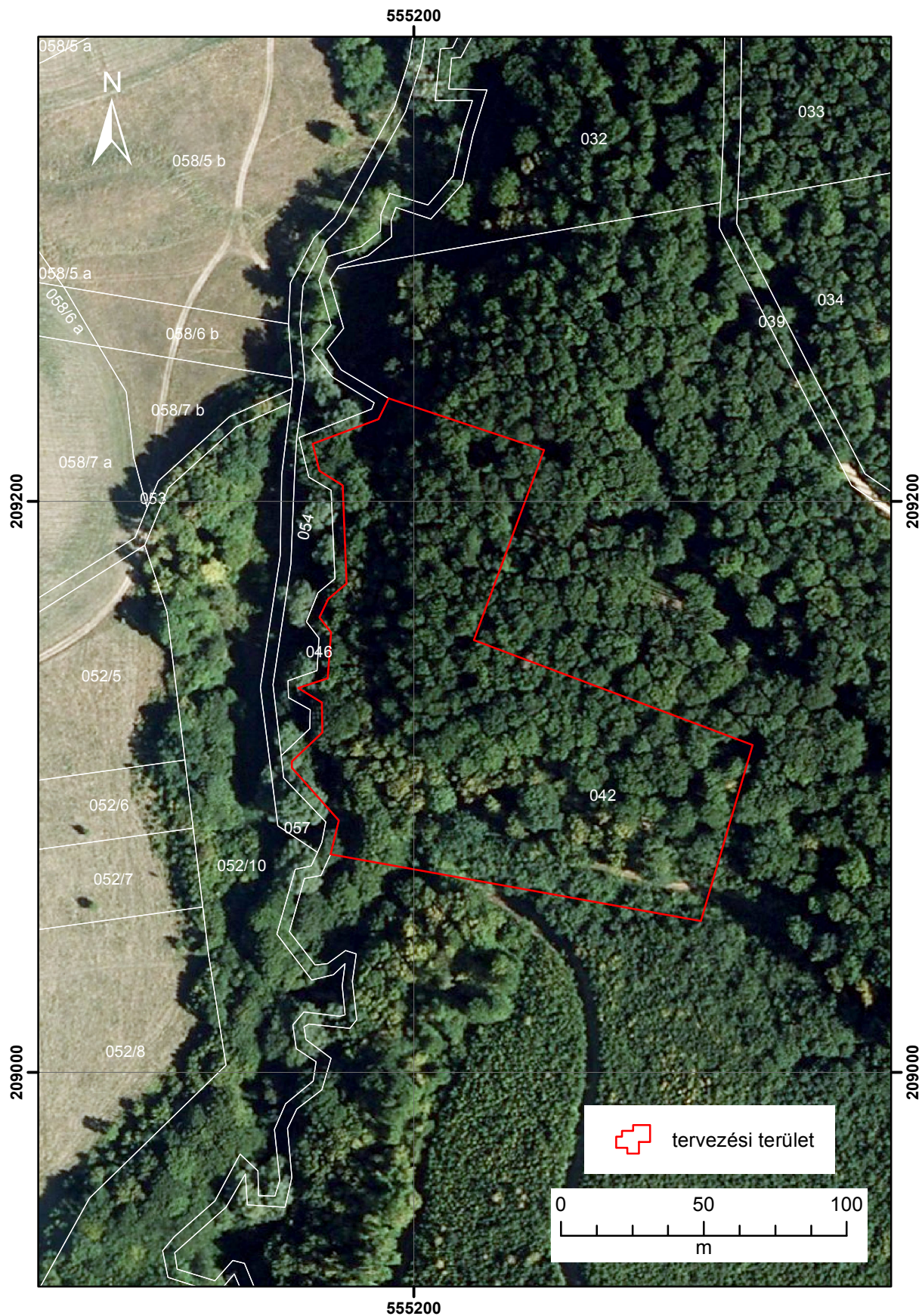
3.2.1. Erdők kezelése

Közelítés, fadóntás, készletezés csak olyan módon végezhető, hogy az az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések megvalósulását ne befolyásolja károsan.

B) A Pénzesgyőri Tilos-erdő földtani alapszelvény természeti emlékre vonatkozó speciális rész

1. Az erózióveszély kiküszöbölése, a törmelék- és talajmegkötés, és a feltárás stabilitásának megőrzése érdekében csak szálalóvágással végezhető fakitermelés az igazgatósággal egyeztetett módon. Tilos a tarvágásos véghasználat.
2. Idegenhonos flóraelemek betelepítése tilos.
3. Tilos a területen technikai- és extrém sport tevékenységet folytatni.

Tilos-erdő földtani alapszelvény természeti emlék (K-55, Pénzesgyőr)

Tilos-erdő földtani alapszelvény természeti emlék (K-55, Pénzesgyőr)

